

שיש לו בבתו, לבנו. (27) ולכן, אף שלאב היתה זכות במעשה ידי בתו, אין הוא מוריש זכות זו לבניו.

מתקיף לה רבה לרב כהנא: ואימא רק בפיתוי הבת, וקנסות של אונס, ובחבלות — הכתוב מדבר! שאת הזכויות האלו אינו מוריש האב לבניו. אבל מעשה ידיה, שדבר שכיח הוא, נאמר שיהא של האחין, שהרי הם נפסדים על ידה, שהרי היא ניזונת מהם!

וכן באמת תנא רב חנינא: רק בפיתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר!

ותמהינן: וכי אפשר לומר שתשלומי החבלות יהיו של האחין? והרי צערא דגופא

נינהו, ואפילו האב אינו זוכה בדמי צער, שהרי אמרינן במסכת בבא קמא [פז ב], שאם חבלו בכך קטן, יקנו בדמי הנזק קרקע, והפירות יהיו של הקטן! (28)

אמר רבי יוסי בר חנינא: מדובר בכגון גא-ב שפצעה בפניה, שעל ידי כך נפחתה משווייה, ובמקרה כזה התשלום הוא של האב, כי יש לו לאב בבתו זכות למוכרה לאמה עבריה, ועל ידי פציעה זו הוא נפסד ממון, כי יקבל עבודה מהקונה אותה פחות דמים! (29)

אמר רב זירא אמר רב מתנה אמר רב, ואמרי לה אמר רבי זירא [פירש רש"י, שרב זירא הוא רבי זירא. אלא שלפני שעלה לארץ ישראל ונסמך, קראו לו רב זירא, ולאחר

ותירצו, דפשיטא ליה לש"ס שמדובר בחבלות קטנות, שאין בהן ביטול מלאכה. דאי יש בהם הפסד מעשה ידיה, אמאי אין מוריש לבנו כמו שמוריש מעשה ידיה? ולכן פרכינן "דידה נינהו!" עיי"ש.

29. הקשו התוס', אם כן, תקשי הך ברייתא על רב וריש לקיש, ששמעם בפרק החובל [ב"ק פז ב] שנחלקו על רבי יוחנן שאמר שאם פצעה בפניה היא דאב!

וכתבו, שצריך לומר, שבפחת שעד הנערות — כולי עלמא מודים דהוי דאב, שהרי מפסיד במה שהיה יכול למוכרה. והתם במסכת בבא קמא נחלקו במה שהיא נפחתת גם מנערות ואילך, שדעת רבי יוחנן, שכל הפחת של האב הוא, הואיל ונעשה לה בעוד שהיא ברשות אב. אי נמי, בפחת שוויה לענין מכירה, כולי עלמא מודים ששל אב הוא, והתם פליגי במה שנפחתה לענין קידושין, וסוכרים רב וריש לקיש שלא זיכתה התורה לאב אלא קידושין ממש. ועיי' עוד מה שהביאו בשם ריב"א.

היובל". אבל מהפסוק "כי טוב לו עמך" אי אפשר לדרוש, שאינו אלא סיפור דברים בעלמא.

27. תמהו התוס', אמאי איצטריך קרא להכי, הרי זה גופה שמעשה ידיה לאביה, נלמד מ"לאמה", מה אמה — מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה. ואמה גופה אינה עוברת לא את הבן ולא את הבת, כדאמרינן בפ"ק דקידושין [יז ב]!

והביאו בשם רשב"א, שצריך את הלימוד ממקרא זה של "והתנחלתם" לענין בת קטנה. שהרי את ההיקש מ"לאמה", צריך דווקא לענין נערה. אבל לגבי קטנה — לא צריך היקש, דהשתא זבוני מזבן לה, מעשה ידיה מיבעי? ואם כן, אין לנו לימוד שאין אדם מוריש זכות בתו קטנה לבנו, לכן צריך את הדרשה מ"והתנחלתם".

28. כך כתב רש"י. ובתוס' הקשו, וכי אם קיצץ החובל את ידיה לא תהיה חבלה של אב? והלא האב מפסיד את מעשה ידיה!

נהרדעי: הלכתא כוותיה דרב ששת, שפשט ממשנתינו שמעשה ידיה לאחין.

רב אשי אמר: הלכתא כוותיה דרב, שמעשה ידיה לעצמה.

ומסקינן: והלכתא כוותיה דרב.

מתניתין:

המאראס את בתו כשהיא קטנה או נערה — וגרשה בעלה, ואחר כך אירפא אביה שוב, ושני אירוסין אלו היו בימי קטנותה או נערוּתה — ונתארמלה [נתאלמנה], כתובתה של. (32) והיינו, תשלום שתי הכתובות מגיע לאב. ומשנתנו סוברת שמגיע תשלום כתובה גם לארוסה.

אבל אם השיאה אביה — וגרשה בעלה, ושוב השיאה אביה, ונתארמלה — כתובתה שלה. שתי הכתובות מגיעות לה, היות ומזמן שהשיאה אביה בפעם הראשונה פקעה רשותו של האב ממנה, (33) והזכות של הכתובה נקבעת לפי שעת הגביה ולא לפי

שעלה ונסמך קראו לו רבי זירא. והיינו שיש אומרים שאמר דבר זה לפני שעלה לארץ ישראל, ויש אומרים שאמרו לאחר מכן⁽³⁰⁾ אמר רב מתנה אמר רב: בת הניזונת מן האחין — מעשה ידיה לעצמה.

דכתיב בעבדים כנעניים: "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם", ודרשינן: אותם לבניכם — ולא בנותיכם לבניכם:

מגיד הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו.

אמר ליה אבימי בר פפי: דבר זה שקוד [הוא שמואל, ונקרא כך משום שהלכה כמותו בדיני, ושוקד על דבריו לאמרם כהלכה⁽³¹⁾] אמרה.

ותמהינן: שקוד מנו [מיהו]? הרי שמואל הוא! והא רב אמרה, ולא שמואל!

ומבארינן: אימא הכי: רב אמרה, ואף שקוד אמרה.

אמר מר בר אממר לרב אשי, הכי אמרי

מדכתיב "ואם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול כמהר הבתולות" — מכאן סמכו לכתובת אשה מן התורה, וילפינן שיהא זה — כזה, ממילא שמעינן נמי דכתובת נערה — לאביה היא, כמו קנס. אבל לשיטת ר"י דמתניתין, שאף בהשיאה — כתובתה לאביה, וסבירא ליה נמי דכתובה דרבנן, צריך ביאור טעמו של דבר, אמאי היא דאב. [והביא דבירושלמי איתא דהטעם כדי שיקפוץ האב ליתן לבתו נדונייה בעין יפה].

33. כך פירש רש"י. ובתוס' הביאו שריב"ן פירש דכולה מתניתין מיירי באשה אחת, עיי"ש.

30. אמנם בתוס' במס' מנחות [מ ב] כתבו, שרבי זירא לאו היינו רב זירא. עיי"ש ראיתם.

31. כך פירש רש"י. ובערוך איתא, שהיה שוקד על דלתי תורה.

32. כתב תורי"ד, דהיינו טעמא כיון שביד האב לקדשה, וזכאי בכסף קידושיה, זכאי אף בכתובתה.

והפני יהושע כתב, דלתנא קמא איכא למימר דכיון דסתם משנה ר"מ היא, ושמעינן לקמן בפרק אף על פי [דף נו] דסבירא ליה דכתובה דאורייתא, ולעיל בפרק קמא [י'] ילפינן לה

שעת הכתיבה, ובזמן הגביה, לאחר שכבר נישאת, הרי היא ברשות עצמה.

רבי יהודה אומר: הכתובה הראשונה היא של אב. ובגמרא יתבאר טעמו של רבי יהודה.

אמרו לו חכמים: משהשיאה — אין לאביה רשות בה.

גמרא:

מוכיחה הגמרא מכך שנקט התנא נתגרשה ונתארמלה, ולא נקט נתגרשה וחזרה ונתגרשה, או שנתארמלה פעמיים —

משמע שטעמא דהשיאה וגרשה, השיאה ונתארמלה.⁽³⁴⁾

אבל אם נתארמלה תרי זמני — תו לא חזיא לאינסובי. שהיות והוחזקה להיות בעליה מתים, אסורה לינשא שוב. ולכן נקט התנא בלשון הזה, שעדיין מותרת לינשא, ולא נקט בלשון פורענות.

ואגב אורחיה, אגב שבא התנא להשמיענו דין כתובתה, **קא סתים לן** [סתם לנו] **תנא כרבי, דאמר: בתרי זמני** [דבר שחוזר ונשנה פעמיים] **הויא חזקה.**

שנינו במשנתנו: **רבי יהודה אומר:** הכתובה הראשונה של אב.

מאי טעמא דרבי יהודה?

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: **הואיל ומשעת אירוסין שאירסה אביה לבעלה הראשון ונתחייב הבעל בכתובה, זכה בהן האב.** היות והאב הוא זה שאירסה.

אבל באירוסין של שני לאחר שכבר נישאה לבעל הראשון, לא זכה האב, כי משעה שנשאת לראשון — פקעה זכותו ממנה.

מתיב רבא מהא דתניא: **רבי יהודה אומר:** הכתובה הראשונה היא של אב. ומודה רבי יהודה במאוס את כתו כשהיא קטנה, ובגרה — **ואחר כך נשאת, שאין לאביה רשות בה.**

ואמאי? הכא נמי לימא שתהא הכתובה שלו, **הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב!**

אלא אי אתמר, הכי אתמר:

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שטעמו של רבי יהודה הוא, **הואיל וברשותו של האב נכתבין**⁽³⁵⁾ חיובי המנה ומאתיים⁽³⁶⁾ [מנה ניתנים לאלמנה, ומאתיים לבתולה] שבכתובה, שהרי כותבין את הכתובה לפני הנשואין.

קמא. או משום שלא תקנו רבנן זכיה לאב כשלא נכתבה ברשותו. עיי"ש.

36. כך ביאר רש"י את זה שנקטה הגמרא "נכתבים" — לשון רבים, על הכתובה. ולשון רבים שייך על המאה או מאתיים זוזים של הכתובה [אבל לא על הכתובה עצמה, שהרי מדובר בכתובה אחת]. עיי' בתוי"ט [ג' ו בסוף הדיבור].

34. כתבו התוס', שזה שדייקה הגמרא מהסיפא, שנישאה וגירשה וכו', ולא מרישא דאירסה וגירשה וכו', היינו משום דסבירא ליה כמאן דאמר במס' יבמות [סד ב] שמעייין גורם, דהיינו, שתולים שמה שבעליה מתים היינו מחמת בעילתה, וזה שייך דווקא בנישאת. עיי"ש.

35. ועיי' בתוס' [ד"ה ומיגבא], שכתבו דהיינו טעמא משום שבשעת כתיבה מחלה לשעבודא

על השעבוד הראשון, ונתרצתה שיחול השעבוד בזמן הכתוב בשטר, בין על עיקר הכתובה, ובין על התוספת⁽³⁸⁾.

ותמהינן: ומי אמר רב הונא הכי?

והאיתמר: הוציאה האשה עליו שתי כתובות, אחת של מאתיים, ואחת של שלש מאות, וזו של שלש מאות מאוחרת מהראשונה.

ואמר רב הונא: אין לה אלא אחת מן הכתובות, וגובה איזו מהן שתרצה.

כי לפעמים תרצה לגבות דווקא את הכתובה של מאתיים, כגון שמכר נסכיו בין זמן כתובה ראשונה לשניה, ואם תבא לגבות את הכתובה השניה, הרי שטרי הלקוחות קודמים.

ולכן, אם באתה [באה] לגבות את הכתובה הראשונה של מאתיים — גובה מזמן ראשון, וטורפת מן הלקוחות מהזמן שכתוב בשטר הכתובה.

אבל אם בגרה קודם הנשואין, הרי לא נכתבו ברשותו, שהרי משבגרה — אינה ברשותו!

והוינן בה: ומיגבא מאימת גביא, כלומר, מאימתי נשתעבדו נכסי הבעל לחיוב הכתובה, ואפשר לטרוף אותם מלקוחות שקנו אותם אחרי שחל השעבוד?

האם כבר משעת האירוסין, שאז נתחייב הבעל בתקנת חכמים של כתובה, או רק משעת כתיבת הכתובה, בשעת הנישואין, היות ורק מאז נעשה חיוב הכתובה כמלוה בשטר?⁽³⁷⁾

אמר רב הונא: המנה ומאתים, שמתקנת חכמים נתחייב לה — נשתעבדו כבר מן האירוסין.

ואילו תוספת כתובה, שנתחייב לה מעצמו, לא נשתעבד לה אלא מן הנשואין, שאז עושים על כך קנין, וכותבים את שטר הכתובה.

ורב אסי אמר: אחד זה ואחד זה — מן הנשואין. משום שהוא סובר שהיא מחלה

ובשם רשב"א הביאו, דאליבא דרבנן בעי, ובעי דווקא הכא, במקום שיש אב, משום דהכא אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין — היתה הכתובה של אב, ולכן יש מקום לומר דכי היכי דמפסיד כחו האב בשעת נשואין, גם היא מפסדת. עיי"ש.

38. כך פירשו רש"י ותוס'. ובתוס' רי"ד משמע, שכנשואין בטל חיוב כתובת אירוסין, וחל חיוב חדש מעתה, שכך הוא תנאי בית דין של כתובה, ולכן גובה רק משעת נשואין. ונפקא מינה אם לא כתב כתובה בנישואין,

37. כך פירש רש"י. ועיין מה שהקשו תוס' על פירושו [ועיין מה שכתב המהרש"א בזה].

וביאר ר"י, דדוקא בהך דמיירי בה רבי יהודה, דהיינו, במאוס את בתו, ובגרה, ואחר כך ניסת, ולשיטתו של רבי יהודה — קא בעי. שאם הטעם שהוא מודה שבכהאי גונא אין לאביה רשות בה היינו משום שבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא קמא, ולא תקינו ליה רבנן לאב — אלא כשלא מחלה, אם כן גם היא גופה לא גובה מזמן האירוסין. אבל אם הטעם הוא משום שלא תיקנו לאב זכיה כשלא נכתבה הכתובה ברשותו, אזי היא גופה גובה מזמן אירוסין.

לה על כתובתה, אינה מוחלת בכך על השעבוד הקודם, ויכולה לגבות את ההתחייבות הראשונה מזמן כתיבתה.

אמר מר: אי בעיא כהאי גביא, אי בעיא כהאי גביא.

והוינן בה: לימא פליגא דרב נחמן.

דאמר רב נחמן: שני שטרות של מכר או מתנה של שדה היוצאין בזה אחר זה, דהיינו, שכתב ראובן לשמעון שטר בניסן, ושטר נוסף בסיון — ביטל שטר שני את הראשון? ואם כתב המוכר בשטר אחריות לקונה, שבמידה ויגבו בעלי החובות שלו את השדה עבור חובם הוא יפצה אותו על כך בשדה אחרת, וטרפו בעלי חוב את השדה ממנו, אינו גובה הקונה את האחריות מהלקוחות האחרים — אלא מהזמן של השטר השני.

ואם כן, נאמר גם כאן שביטל שטר השני את הראשון, ומחלה על השעבוד הראשון!

ודחינן: לאו מי איתמר עלה, האם לא נאמר על דברי רב נחמן, **אמר רב פפא:** ומודה רב נחמן, דאי אוסיף ביה בשטר השני דיקלא [דקל] — לשם התוספת כתביה את השטר השני, ולא ביטל את הראשון, ונתכוין שאם ירצה הלוקח לקבל את העיקר והתוספת, יגבה מזמן השטר השני, ואם ירצה לגבות מזמן ראשון — יגבה רק את העיקר.

הכא נמי, גבי כתובה, הא אוסיף לה מידי בשטר השני, שהרי כתב לה שלש מאות⁽³⁹⁾.

ואם באה לגבות שלש מאות, כגון שהיו לו נכסים אף בזמן כתובה שניה — גובה מזמן שני.

ואם איתא, שסובר רב הונא שגובה את עיקר הכתובה מזמן ראשון, ואת התוספת מזמן שני, נאמר שתיגבי מאתיב, שהם מתקנת חכמים, מזמן ראשון, ומאה, שהם תוספת כתובה — מזמן שני!

ומקשינן: ולטעמיה, תיגבי את החמש מאות כולב, מאתיב מזמן ראשון, ותלת מאה מזמן שני, שנאמר שכל השלש מאות — תוספת כתובה הם!

אלא, חמש מאות מאי טעמא לא גביא?

כיון דלא כתב לה בכתובה השניה: "צביתי ואוסיפית לך תלת מאה אמאתיב" [רציתי והוספתי לך שלש מאות בנוסף למאתיים], ודאי לא נתכוין להוסיף על הכתובה הראשונה, אלא הכי קאמר לה: אי מזמן ראשון גביאת [תגבי] — גביא מאתיב, אי מזמן שני גביאת, תיבטל הכתובה הראשונה, וגביא תלת מאה!

הכא נמי היינו טעמא דלא גביא מאתיב & - תמ
מזמן ראשון ומאה מזמן שני, מדלא כתב לה: "אוסיפית לך מאה אמאתיב", ודאי אחולי אחילתיה [מחלה] לשעבודא קמא.

ולכן, אם באה לגבות את הכתובה של שלש מאות, אינה יכולה לגבות מאתיב מהזמן הראשון ומאה מהזמן השני, אלא גובה את כל השלש מאות מהזמן השני. אך אם הוסיף

הנישואין [הגר"ש רוזנבוסקי].

39. אבל לא שכתב לה "צביתי ואוסיפית כך

שלפי רש"י, לכאורה, תגבה מן האירוסין, שהרי לא היתה כאן מחילה. אבל לתוס' ר"ד, שבשעת הנישואין חל חיוב חדש, הרי זו תגבה מן